

Biblioteka
Prozna putovanja

Urednik
Marija Vukosavljević

Naslov originala
Philippa Pearce
Tom's Midnight Garden

© Oxford University Press 1958.
© za srpski jezik Odiseja

Filipa Pirs

Kad sat otkuca trinaest

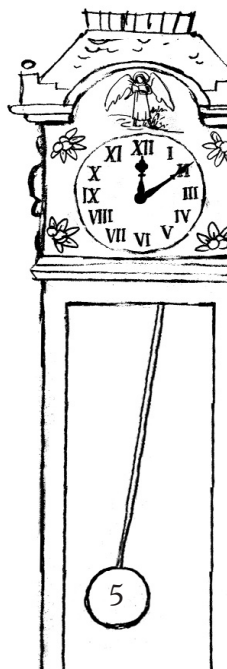
S engleskog prevela
Vesna Kapuran

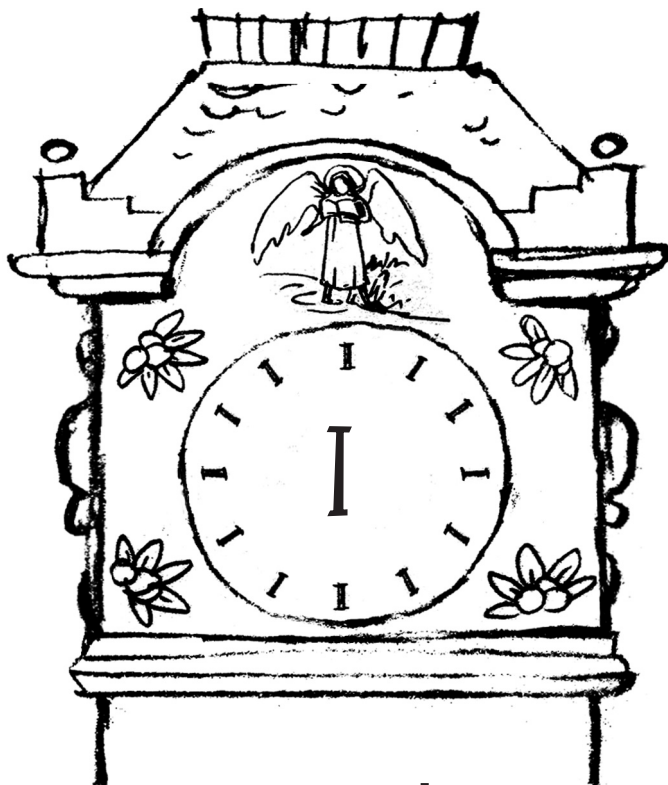
ODISEJA

Beograd, 2011.

Sadržaj

Izgnanstvo	7
Sat otkucava trinaest	16
Po mesečini	25
Po danu	35
Tragovi u rosi	47
Kroz vrata	56
Izveštaj za Pitera	68
Braća od ujaka	75
Heti	82
Igre i priče	88
Reka teče ka moru	99
Guske	107
Pokojni gospodin Bartolomju	116
Želja za znanjem	128
Pogled sa zida	133
Kućuca na drvetu	145
Potraga za Heti	154
Dva prozora s rešetkama	166
Sledeće subote	177
Anđeo progovara	183
Šta je vreme?	192
Zaboravljeno obećanje	205
Klizanje	214
Braća se sreću	221
Poslednja prilika	235
Izvinjenje	244
Priča za Toma Longa	250

Izgnanstvo

Tom je stajao na pragu svoje kuće. Došlo mu je da заплаče od besa. Pogledom se opraštao od vrta i besneo što mora da napusti vrt i Pitera. Koliko su se samo njih dvojica radovali raspustu, kakve su sve planove već napravili!

Vrtovi u gradu su kao po pravilu mali, pa ni vrt Longovih nije bio izuzetak: bio je tu zasad povrća, travnjak i leja s cvećem. Uz ogradu iza kuće raslo je jabukovo drvo: bilo je veliko ali je davalo malo plodova, i zahvaljujući tome dvojici dečaka je uvek bilo dozvoljeno da se penju na njega. Nameravali su da za vreme ovog raspusta u njegovoj krošnji naprave kućicu.

Tom je zurio ispred sebe a onda se vratio u kuću. Sa dna stepeništa je doviknuo: „Zbogom, Pitere.” Umesto odgovora sa sprata se začulo gundanje.

Izašao je na glavni ulaz. Majka ga je čekala s kofeom. Pružio je ruku da ga uzme ali je gospođa Long zadržala kofer u ruci, da bi mu privukla pažnju. „Tome, znam da ne voliš što ideš od kuće, ali moraš, da ne bi dobio boginje. Ni nama nije drago. Meni i tati ćeš nedostajati, a i Piteru. Ni njemu neće biti baš lepo, a još ima i boginje.”

„Nisam ni rekao da će vam svima biti lepo bez mene”, odgovorio je Tom. „Samo sam rekao...”

„Pst!” – šapnula je njegova majka, osvrćući se prema putu, kolima koja su čekala i čoveku za volanom. Pružila je Tomu kofer, sagnula se i namestila mu kravatu tako da mu prekrije dugme na kragu, zatim je sasvim približila usne njegovom uhu. „Tome, dragi moj Tome...” – mrmljala je. Želela je da ga pripremi na nedelje koje su pred njim, „ne zaboravi da ideš u posetu, i molim te da se potrudiš... oh, šta da ti kažem – potruđi se da budeš *dobar*.”

Poljubila ga je, zatim ga je rukom pogurala ka kolima, pa je i sama krenula za njim. Kad je Tom ušao u kola, gospođa Long je pogledala ka vozaču. „Alane, pozdravi mnogo Gven i reci joj da smo vam oboma iskreno zahvalni što ste tako brzo došli po Toma. Baš ste ljubazni, zar ne, Tome?”

„Baš ste ljubazni”, ponovio je Tom gorko.

„U kući ima tako malo mesta kad je neko bolestan”, rekla gospođa Long.

„Drago nam je što možemo da pomognemo”, odgovorio je Alan i upalio motor.

Tom se nagnuo kroz prozor ka majci. „Zdravo!”

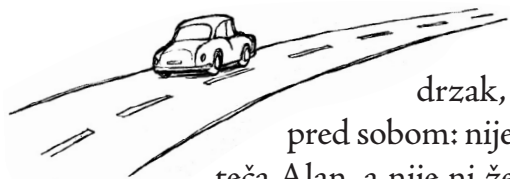
„Oh, Tome”, usne su joj drhtale. „Tako mi je žao što sam ti ovako pokvarila početak letnjeg raspusta!”

Kola su krenula a on nije mogao da se uzdrži da ne vikne: „Više bih voleo da dobijem boginje a da ostanem s Piterom – mnogo više!”

Tom je ljutito mahnuo majci, a onda je, ne vodeći računa hoće li time nekoga uvaliti u nevolju, mahnuo ka boginjavom licu priljubljenom uz prozor spavaće sobe. Gospođa Long se okrenula da vidi kome maše i podigla ruke u očajanju – Piter ne bi smeo ni da mrdne iz kreveta. Požurila je unutra.

Tom je zatvorio prozor na autu i naslonio se na sedište, sav narogušen. Njegov teča je pročistio grlo i rekao: „Pa, nadam se da ćemo se nekako slagati.”

To nije bilo pitanje, pa Tom nije ni odgovorio.

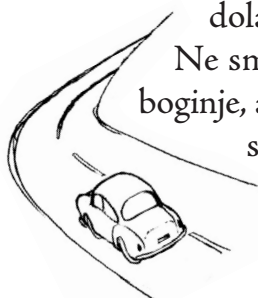
Znao je da je ispao drzak, ali imao je opravdanje pred sobom: nije mu se mnogo dopadao teča Alan, a nije ni želeo da mu se dopadne.

U stvari, više bi voleo da je Alan neki surovi teča. „Kad bi me barem tukao”, pomislio je Tom. „Onda bih mogao da pobegnem kući a majka i otac bi rekli da sam dobro postupio, uprkos karantinu zbog boginja. Ali znam da on neće ni pokušati da me udari; a tek tetka Gven – ona je još gora, voli decu i ljubazna je. Biću zatvoren nedeljama u skućenom stanu sa tečom Alanom i tetkom Gven...” Tom nikada nije bio u poseti kod njih, ali je znao da žive u stanu, bez vrta.

Vozili su se u tišini. Put ih je vodio kroz mestašce Eli; zaustavili su se samo da bi Alan Kitson kupio razglednicu sa slikom katedrale. Za Toma. Tom je bio ljut i razočaran što mu nije dopustio da se popne na toranj, ali teča mu je blago i razborito objasnio da to ne dolazi u obzir – on je u karantinu zbog boginja.

Ne sme da bude u Piterovoj blizini da ne bi dobio boginje, a ne sme da bude ni u blizini drugih ljudi za slučaj da je već dobio boginje od Pitera, jer tad bi mogao nekog da zarazi. Srećom, Kitsonovi su ih već preležali.

Dalje su se vozili kroz Eli i Fens, prošli kroz mesto Kastelford i nastavili do mesta u kojem žive Kitsonovi, u velikoj kući podeljenoj na stanove. Kuća je bila okružena novijim, manjim zgradama

koje su je sabile mnoštvom izbočenih prozora, zidova i šiljatih kula. To je bila jedina velika kuća među njima: duguljasta, ravna, ozbiljna.

Alan Kitson se oglasio sirenom i nastavio da vozi – iako je put bio suviše kratak da bi se to moglo nazvati vožnjom. „Čini mi se da je kuća imala lepše pročelje dok nisu sagrađene ove preko puta, pa je i put morao da se proširi.” Zaustavio se ispred kapije sa stubovima. Tetka Gven se pojavila na ulazu i, nasmejana i sva ozarena prišla Tomu i poljubila ga. Uvela ga je u kuću, a teča Alan je ušao za njima s prtljagom.

Pod je bio od kamenih ploča. Osećao se miris višegodišnje prašine. Kad je pogledao oko sebe, osetio je hladnoću. Hodnik velike kuće nije bio loš ni ružan, ali nije odisao dobrodošlicom. Nalazio se u sredini kuće – zapravo, pružao se čitavom dužinom kuće sa proširenjem u dnu stepeništa, u obliku slova T, a središnji deo kuće bio je prazan, hladan i mrtav. Neko je okačio svetle postere s putovanja na visoke, sive zidove; neko je u uglu ostavio korpu s rubljem za pranje i spiskom stvari u njoj; u dnu hodnika stajale su prazne flaše od mleka sa porukom za mlekaru: nijednoj od tih stvari nije bilo mesto u tom hodniku. Bio je prazan i tih – tih ako se ne računa glas tetke Gven koja je ćeretala o Tomovoj majci i Piterovim boginjama. Kada je njen glas na trenutak utihnuo, Tom je začuo još nešto: tik, pa onda tak, pa opet tik – zvuk starog stojećeg časovnika.

„Nemoj to da diraš, Tome“, rekla je tetka Gven, kad se okrenuo ka satu. Tišim glasom mu je rekla: „Taj prastari sat pripada gospođi Bartolomju koja živi na spratu iznad nas, a ona je posebno vezana za njega.“

Tom nikada dotad nije zavirio u unutrašnjost stojećeg časovnika s kućištem, pa je odlučio da će ga,

kad ugrabi prvu priliku i ostane sam, malo razgledati. Sada je, okrenut leđima časovniku, nastavio bezazlen razgovor s tetkom i krišom noktom prelazio po ivici vrata na kućištu za klatno, da pokuša da...

„Ako je gospođa Bartolomju tako vezana za časovnik, zašto ga ne drži gore, u svom stanu?“ – upitao je Tom. Noktima je lagano pokušao da odškrine vrata: ali ni makac...

„Zato što je zašrafljen za zid a šrafovi su zarđali“, odgovorila je tetka Gven. „Skloni se od njega, Tome. Dođi da popijemo čaj.“

„Oh, izvini!“ – rekao je Tom kao da nije ni shvatao gde stoji. Pomerio se. Vrata časovnika su bila zaključana.

Popeli su se do stana Kitsonovih kada se starinski časovnik veličanstveno oglosio jednim otkucajem. Teča

Alan se namrštio i oštro prokomentarisao. Stari časovnik se dobro drži – njegove skazaljke su sada pokazivale pet sati – ali retko kad otkucava tačno vreme. Teča Alan je rekao da je časovnik krajnje nepouzdan kad otkucava. I ne samo to, nego toliko prodorno odzvanja da se noću, čak i iz kreveta na spratu, može čuti koliko je nepouzdan.

Stigli su do prvog sprata i stana Kitsonovih. Iza njega se nalazilo još jedno usko stepenište koje je vodilo ka potkrovlju i stanu gospođe Bartolomju, vlasnice starog stojećeg časovnika, a i cele kuće. Ona je bila gazdarica a Kitsonovi su, kao i svi ostali u velikoj kući, bili podstanari.

„Ovo je naš stan, Tome, dušo”, rekla je tetka Gven. „Ovo je gostinska soba, a sada je tvoja. Donela sam ti cveće i knjige, da imaš šta da čitaš. Nasmešila mu se i uputila molećiv pogled pun strepnje i nade da će mu se kod njih dopasti.

Soba je imala visok plafon, ali je bila osrednje veličine. U sobi su bila još jedna vrata, ista kao ulazna. Prozor je bio veliki i širom otvoren, jedan od onih koje je video spolja. Tom je nameravao da bude zahvalan gost, ali...

„Ali, na prozorima su rešetke!” – prasnuo je. „Ovo je kao soba u vrtiću! Ja nisam beba!”

„Naravno, naravno da nisi!” – uzviknula je uzrujano tetka Gven. „To nema veze s tobom, Tome. Na pro-

zoru su bile rešetke još kad smo se doselili. I na prozoru od kupatila su rešetke.”

Tom je i dalje bio sumnjičav.

Kad su ga ostavili da se raspakuje pre čaja, Tom je pažljivije istražio sobu. Druga vrata su vodila u garderobu. Na policama su stajale knjige za devojčice iz tetka Gveninog detinjstva; a iznad njih, na prozoru rešetke, baš kao u vrtiću, ma koliko se tetka Gven trudila da objasni da to nije isto.

Čaj je ipak malo razveselio Toma. Tetka Gven je pripremila barena jaja uz čaj, domaće kolačiće od ječmenog brašna i domaći džem od jagoda. Ona je dobra kuvarica, rekla je, i uživa u kivanju. Rešila je da ugađa Tomu i da mu kuva šta god poželi dok je kod njih u gostima.

Posle čaja Tom je napisao majci pismo da je dobro stigao. Stavio je i razglednicu za Pitera, sa vrlo vedrim opisom svoje situacije.

Nadam se da ti je bolje. Ovo je slika katedrale u Eliju.

Tom je znao da će to zanimati Pitera jer su njih dvojica voleli da se pentraju na crkvene tornjeve i drveće.

Prošli smo kroz Eli, ali teča Alan mi nije dao da se popnem na toranj. Ovo je

kuća sa stanovima i uopšte nema dvorište.
Na prozoru moje sobe su rešetke, ali su
greškom tu, tako kaže tetka Gven. Hrana
je dobra.

Pošto je ponovo pročitao pismo, Tom je odlučio da podvuče poslednju rečenicu da bi bio fer prema tetki Gven. Potpisao je razglednicu svojim izumom – crtežom jednog mačora dugajlije, poigravajući se sa svojim imenom.¹

Baš je ucrtavao mačje brkove kad je začuo zvuk starog stojećeg časovnika iz hodnika u prizemlju. Lepo se čulo kako otkucava, sasvim razgovetno. Tom je brojao i popustljivo se smeškao: sat je opet pogrešno otkucavao – besmisleno je grešio.

¹ Igra rečima. Na engleskom *long tom* znači dugački mačor, mačor dugajlija.
– Prim. prev.